

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
האגף לחינוך מבוגרים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : קיץ תשע"ט, 2019
היקף הבחינה : 2 יח"ל
מספר שאלון : 997102

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

אזרחות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה בשאלון זה ארבעה פרקים :

פרק ראשון	(3X10)	= 30 נקודות
פרק שני	(20X2)	= 40 נקודות
פרק שלישי	(1X10)	= 10 נקודות
פרק רביעי	(2X10)	= 20 נקודות
סה"כ: 100 נקודות		

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. מלאו את הפרטים הבאים :

פרטי מרכז השכלה :

שם המוסד : _____
שם היישוב : _____
שם מרכז הבחינה : _____

פרטי הנבחן :

מספר הנבחן ברשימה : _____
שם משפחה + פרטי : _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ת.ז

שם המעריך : _____

ציון הבחינה : _____

בהצלחה!

פרק ראשון (30 נקודות)

לפניכם עשר שאלות. עליכם לסמן את התשובה הנכונה ביותר (לכל תשובה 3 נקודות)

1. מה מהיסודות הבאים חיוני להקמת מדינה?
 - א. שטח (טריטוריה).
 - ב. מקורות מים.
 - ג. כסף.
2. מהו רוב מוחלט?
 - א. הכרעות המתקבלות על פי מספר הקולות הרב ביותר של המשתתפים בהצבעה.
 - ב. הכרעות המתקבלות על פי רוב הגדול מ-50% של המשתתפים בהצבעה.
 - ג. הכרעות המתקבלות על פי רוב של 2/3 או יותר מהמשתתפים בהצבעה.
3. מבקר המדינה :
 - א. מבקר את המערכת המשפטית.
 - ב. מבקר את הרשות המבצעת.
 - ג. מבקר את הרשות המחוקקת.
4. אחת מהדרכים המביאות לסיום כהונתה של הממשלה בישראל היא :
 - א. בג"ץ מחליט בצו שהממשלה פעלה שלא כראוי.
 - ב. מבקר המדינה מתחיל לחקור את ראש הממשלה.
 - ג. הכנסת מחליטה להתפזר ולערוך בחירות חדשות.
5. לפי הגישה הסוציאל-דמוקרטית, רמת המעורבות של המדינה בחיי הפרט היא :
 - א. גבוהה יחסית.
 - ב. נמוכה יחסית.
 - ג. אין קשר בין מדיניות סוציאל-דמוקרטית לבין רמת המעורבות.

6. אילו מהתפקידים הבאים איננו תפקידו של ראש הממשלה?
א. לחתום על חוקי הכנסת.
ב. לקבוע את סדר היום של הממשלה.
ג. לבחור חברי הכנסת.
7. ערעור על פסק דין שניתן בבית המשפט המחוזי ניתן להגיש ל:
א. בית משפט לתעבורה.
ב. בית משפט עליון.
ג. בית משפט שלום.
8. הממשלה היא:
א. הרשות השופטת.
ב. הרשות המחוקקת.
ג. הרשות המבצעת.
9. במגילת העצמאות אין פנייה אל:
א. ממשלת בריטניה.
ב. המדינות השכנות.
ג. ערביי ישראל.
10. דיקטטורה מהי?
א. בחירה של נציגים ומוסדות של השלטון, ונציגים אלו מייצגים את רצון הבוחרים.
ב. התאספות של האזרחים שמקיימים דיון בבעיות הסדר היום ושותפים בהחלטות.
ג. שלטון של אדם אחד אשר מחליט וקובע מה יהיה במדינה.

פרק שני (40 נקודות)

עליכם לענות על שתיים מתוך ארבע השאלות 11-14 (לכל שאלה 20 נקודות).

11. שיטת הבחירות בישראל

א. ציינו והסבירו שני מאפיינים של שיטת הבחירות הדמוקרטיות. (10 נק')

מאפייני הבחירות :

ישירות – הבוחרים מצביעים לאחת המפלגות המתמודדות בבחירות.

כלליות – כל אזרח מעל גיל 18 הזכות לבחור.

שוות – כל קול שווה.

חשאיות – ההצבעה מתקיימת מאחורי מחיצה/בתא מוסתר ואף אדם לא יודע במי בחרת.

יחסיות – מס המקומות שתקבל כל מפלגה בכנסת הוא יחסי למספר הקולות שניתנו לה בבחירות.

ארציות – כל הארץ הוא אזור בחירה אחד.

ב. מה ההבדל בין בחירות יחסיות ארציות לבין בחירות אזוריות? (10 נק')

בחירות ארציות – כל הארץ מהווה אזור בחירה אחד.

יחסיות – כל מפלגה מקבלת מספר מנדטים ביחס ישר למספר הקולות שקיבלה בבחירות.

אם מפלגה זוכה ב-10% מהקולות הבוחרים היא תקבל 10% מהמושבים בפרלמנט, ולכן -

יחסי. יצוגיות- מפלגות שעוברות את אחוז החסימה [מספר קולות שמפלגה צריכה לקבל

כדי להיכנס לפרלמנט (בישראל אחוז החסימה עומד כיום על 2% מקולות הבוחרים)]

מיוצגות בפרלמנט.

בחירות אזוריות – המדינה מחולקת לאזורי בחירה ובכל אזור נבחרים נציגים לפרלמנט –

מועמדי המפלגה שזכו ברוב באזורי הבחירה שלהם נבחרים כנציגי הפרלמנט. כלומר,

הייצוג בפרלמנט נקבע על פי התוצאות בכל אזור ואזור בנפרד ולא על פי מספר סך הקולות

שקיבלה המפלגה בכל המדינה.

12. הרשות המבצעת - הממשלה

א. ציינו והסבירו שניים מתפקידי הממשלה. (10 נק')

א. קביעת מדיניות: הממשלה קובעת מדיניות ומקבלת החלטות בנושאים חשובים כמו מדיניות החוץ והביטחון של המדינה, המדיניות הכלכלית, מדיניות החינוך ועוד. ביצוע המדיניות בתור רשות מבצעת מוטל על השר הממונה על המשרד הממשלתי המתאים.

ב. חקיקת משנה (התקנת תקנות ומתן צווים): שר הממונה על ביצוע חוק מוסמך להתקין תקנות לביצועו, ופקידים בכירים רשאים לתת צווים, כלומר הוראות נלוות לחוק. לעתים קרובות החוק אינו מפרט את אופני ביצועו, אלא מסמיך את השרים לעשות זאת, והם קובעים את הכללים ואת אופני הביצוע באמצעות תקנות. תקנות אלה חייבות לעמוד בהתאמה לחקיקה הראשית (חקיקת הכנסת), ואסור להן לסתור אותה.

ב. תארו והסבירו את תהליך החקיקה בכנסת להצעת חוק ממשלתית. (10 נק')

קריאה ראשונה – דיון על נחיצות החוק.

השר מציג את הצעת החוק. מתקיים דיון ובסופו הצבעה. אם יש רוב לקבלת הצעת החוק ההצעה עוברת לוועדת הכנסת המתאימה לניסוח סעיפי החוק.

שלב הוועדה – הוועדה מנסחת את סעיפי החוק. הוועדה מזמנת מומחים שומעת חוות דעת, מגישה למליאת הכנסת את החלטת הרוב ואת הדעות של המתנגדים לסעיפים השונים לחוק (הסתייגויות).

קריאה שנייה – הצבעה על כל אחד מסעיפי החוק. אם היו חילוקי דעות בוועדה (הסתייגויות) מתקיימת הצבעה גם על הצעת הרוב וגם על ההסתייגויות. אם בסעיפים מסוימים קיבלה הכנסת את עמדת המתנגדים (דעת המיעוט), ההצעה חוזרת לוועדה לניסוח מחדש ושוב מחזירה את ההצעה לדיון בכנסת (קריאה שנייה) עד שכל סעיפי החוק מתקבלים.

קריאה שלישית – הצבעה על החוק בכללותו וחתימה על החוק על ידי נשיא המדינה, ראש הממשלה והשר שהחוק בתחומו. רק חוק חתום נכנס לתוקף.

13. גלובליזציה

א. ציינו והסבירו שניים מהגורמים לתהליכי הגלובליזציה. (10 נק')

שניים מהנימוקים הבאים:

התפתחות טכנולוגית בתחבורה ובתקשורת.

המהפכה הטכנולוגית שינתה את משמעותם של המושגים "זמן" ו"מרחק". המרחק הפיזי בין

2 מקומות נשאר כשהיה, אך הזמן שלוקח כדי לעבור אותו מתקצר. תחבורה: אמצעי התחבורה בים, ביבשה ובאוויר שוכללו והשימוש בהם הוזל מאד. זה יוצר תהליכים גלובליים של הגירה וסחר עולמי. אמצעי התקשורת: הרדיו, הטלוויזיה ובמיוחד האינטרנט מספקים מידע עדכני בזמן אמת לכל רחבי העולם. כך נחשפים אנשים לתכנים משותפים, למגוון צורות חיים, לאפשרויות תעסוקה ותיירות. כל זה יוצר תהליכים גלובליים של האחדה תרבותית, הגירה וסחר עולמי. הם מאפשרים את קיומן של חברות הרב לאומיות ואת התעצמותן של ערי העולם. התפתחויות פוליטיות וכלכליות: א. סיום המלחמה הקרה. ב. נפילת בריה"מ. ג. ארה"ב נותרת מעצמה יחידה. ד. הקמת השוק האירופי. האירופים והאמריקאים מובילים את התפישה הכלכלית הקפיטליסטית התומכת בשוק חופשי – המנוהל ע"י כוחות השוק, בצמצום המעורבות של המדינה במשק – ע"י הפרטה, ובמתן אפשרות לזרימת הון חופשית ממדינה למדינה. כיום יותר ויותר מדינות בעולם מאמצות את התפיסה הכלכלית הזו, וכך הגלובליזציה התפשטת בעולם.

ב. ציינו והסבירו שתיים מההשלכות של הגלובליזציה על מדינת הלאום. (10 נק')

היא מביאה להחלשה של מדינת הלאום על ידי :

- טשטוש הייחודיות התרבותית בשל השפעות תרבותיות המגיעות באמצעות כלי התקשורת. העולם הופך " לכפר גלובלי "
- חיזוק הקשרים עם אנשים ממדינות אחרות
- גלי הגירה הנכנסים למדינות השונות
- הנכונות הגדלה והולכת להגר למטרות קידום מקצועי וכלכלי מביאים גם לפגיעה בסולידריות הלאומית .
- גם ארגונים וחוקים בינלאומיים המתערבים בתחומה של המדינה ולא רק ביחסים בין מדינות, מחלישים את כוחן כמו למשל האיחוד האירופי.

14. הרשות השופטת

א. הציגו הבדל אחד בין בג"ץ לבין בית משפט רגיל. (10 נק')

ניתן לקבל תשובה שתתייחס לאחד ההבדלים: בהרכב השופטים, מיקום בית המשפט, ערכאה וסוגי ענישה.

בג"ץ, בית דין גבוה לצדק, הוא אחד מסמכויותיו של בית המשפט העליון. הוא משמש ערכאה ראשונה ואחרונה לסוגיות שיש לאזרח מול רשויות השלטון. אזרח עותר לבג"ץ על עוולה משפטית הפוגעת באחת מזכויותיו. אל בג"ץ פונים, קבוצות מיעוט, אדם, מוסדות, אזרחים שנפגעו מפעולת המדינה. לעומתו: בית משפט השלום הוא המדרגה השיפוטית הראשונה, נמצא בכל עיר, יושב שופט אחד, ניתן לערער על החלטה, ודנים בתיקים שהעונש עליהם לא עולה על 7 שנות מאסר. בית המשפט המחוזי – קיימים שישה בתי משפט מחוזיים, כערכאה ראשונה ביהמ"ש המחוזי דן בכל עניין אזרחי או פלילי שלא בסכמות בית משפט השלום, כערכאה שניה הוא דן בערעורים של בית המשפט השלום ולכן גם יכול לשנות או לבטל החלטות בית משפט השלום. בהרכב זה שופט אחד או שלושה. בית המשפט העליון נמצא בירושלים. הוא המוסד השיפוטי הגבוה ביותר של מדינת ישראל. הרכב השופטים נע בין 3 ל-11. תפקידיו העיקריים של בית המשפט העליון הם דיון בערעורים על פסיקות שניתנו בבית המשפט המחוזי, ודיון בבית המשפט הגבוה לצדק כערכאה ראשונה.

ב. הציגו את "הזכות להליך הוגן". הסבירו את חשיבותה של זכות זו. (10 נק')

הזכות להליך הוגן באה להבטיח שרשויות אכיפת החוק יפעלו באופן הוגן כלפי אדם שנחשד בדבר עבירה על מנת שייעשה צדק.

לבודקים, מספיקות שתי דוגמאות:

כל אדם העומד לדין ייחשב חף מפשע עד שתוכח אשמתו.

אין להעניש אדם ללא משפט.

כל חשוד זכאי לקבל הגנה משפטית.

החשוד זכאי לדעת במה הוא מואשם.

איסור על חיפוש בביתו של אדם ללא צו של בית משפט.

פרק שלישי (10 נקודות)

עליכם לענות על שאלה אחת בלבד מן השאלות 15-16

15. בית ספר בדרום הארץ אוסר על התלמידים לצאת משטח בית הספר במהלך שעות הלימודים ואף בזמני ההפסקות. אחד התלמידים יצא משטח בית הספר בלי אישור, ונקרא לבירור אצל המנהלת. בבירור טען התלמיד שאיסור זה פוגע באחת מזכויותיו, ואין להעניש אותו על המעשה.

א. זהו והסבירו את הזכות שמימושה נפגע לטענת התלמיד. (5 נק')

חופש התנועה: לכל אדם הזכות לנוע בחופשיות ממקום למקום לרבות מארץ לארץ.

ב. נמקו את תשובתכם על פי האירוע. (5 נק')

התלמיד יצא משטח בית הספר ללא אישור. לטענתו בזכות חופש התנועה זכותו לנוע ממקום למקום ולכן אין לבית הספר צורך להענישו.

16. ועד העובדים של רכבת ישראל השבית את תנועת הרכבות בכל הקווים בארץ, ודרש שיפור בתנאי העבודה. הדבר גרם לשיבושים רבים בלוח הזמנים של הרכבות.

א. ציינו והסבירו באיזו זכות פגעה שביתת ועד עובדי הרכבת. (5 נק')

חופש התנועה: לכל אדם הזכות לנוע בחופשיות ממקום למקום לרבות מארץ לארץ.

ב. נמקו את תשובתכם על פי האירוע. (5 נק')

עובדי הרכבת פגעו בחופש התנועה של נוסעי הרכבת הנוסעים לא יכולים לנוע ממקום למקום בגלל השבתה של כל קווי הרכבת.

פרק רביעי (20 נקודות)

עליכם לענות על שניים מתוך ארבע השאלות 17-20 (לכל שאלה 10 נקודות)

17. ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית

א. הציגו והסבירו שני חוקים המבטאים את אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.

יש להציג שניים מן הבאים: (לכל אחד – 2.5 נקודות. אם התלמיד ציין את

החוק אך לא הסבירו – נקודה אחת בלבד).

חוק השבות / חוק חג המצות / חוק שעות עבודה ומנוחה / חוק איסור גידול חזיר /

חוק הרבנות הראשית / חוק בתי דין רבניים.

ב. הציגו והסבירו שני סמלים המבטאים את אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.

יש להציג שניים מן הבאים: (לכל אחד – 2.5 נקודות. אם התלמיד ציין את

החוק אך לא הסבירו – נקודה אחת בלבד).

דגל המדינה / סמל המדינה - המנורה / המנון המדינה "התקווה"

18. השלטון המקומי

א. ציינו והסבירו שניים מתפקידי הרשות המקומית.

קידום ופיתוח היישוב כלפי הממשלה ומוסדות השלטון; אספקת שירותים

ממלכתיים – חינוך, רווחה, דת, כיבוי אש; אספקת שירותים מקומיים – ניקיון,

שילוט, ביוב, כבישים, בינוי, רישוי עסקים.

ב. הסבירו את המושג "ועדה קרואה".

ועדה קרואה היא ועדה הממונה על ידי שר הפנים לניהול ענייני הרשות המקומית,

במקרים שבהם תפקוד הרשות לקוי או אינו מתבצע כראוי (שחיתויות, גירעון תקציבי

וכדומה). הועדה הקרואה תופסת את מקומם של ראש הרשות וחברי מועצת הרשות

ומנהלת את ענייני הרשות עד למועד הבחירות.

19. נשיא המדינה

א. ציינו והסבירו שניים מתפקידי וסמכויותיו של הנשיא בישראל.

שניים מן הסמכויות הבאות:

חתימה על חוקים שאושרו על ידי הכנסת / חתימה על כתבי מינוי לשופטים / השתתפות
בטקסים בארץ ובחו"ל / פתיחת מושב הכנסת הראשון / הענקה וקבלה של אמנות מול
מדינות אחרות / ביקור פצועים ומשפחות שכולות / מתן תעודות הצטיינות לחיילים ביום
העצמאות / אירוח נכבדים ממדינות זרות.

ב. תארו את תהליך בחירת הנשיא במדינת ישראל.

כל אזרח ישראלי כשיר להיות מועמד לנשיא המדינה, בתנאי שלפחות עשרה חברי כנסת יתמכו
במועמדותו. מי מבין המתמודדים שקיבל את קולותיהם של לפחות 61 מבין כל חברי הכנסת,
נבחר לנשיא. אם אין רוב למועמד אחד יתקיים סיבוב הצבעה נוסף בין המועמדים המובילים,
כך עד שיהיה מועמד שיזכה ברוב הקולות. הבחירה לנשיא הינה חשאית. נבחר לשבע שנים
ולכהונה אחת.

20. המיעוטים ישראל

א. הציגו והסבירו את השינוי שחל עם השנים במעמדה של האישה בחברה הערבית
בישראל.

מאז קום המדינה מעמד האישה הערבייה נמצא במגמת עליה. אם בעבר לא היה
מקובל שאישה ערבייה תצא ללמוד או לעבוד, ותפקידה היה רק לטפל בענייני הבית
ולגדל את הילדים, הרי שכיום רבות מהנשים בחברה הערבית יוצאות ללמוד ושותפות
לפרנסת המשפחה. ניתן לראות ירידה בשיעור הילודה במגזר הערבי בישראל. אך יחד
עם זאת עדיין אין נשים ערביות רבות במרחב הציבורי ובעמדות כוח ובחלקים של
החברה הערבית לא רואים בעין יפה את השינוי במעמד האישה.

ב. הציגו והסבירו שינוי אחד נוסף שהתרחש בחברה הערבית בישראל במעבר מחברה
מסורתית לחברה מודרנית.

עלייה ברמת החיים, מודרניזציה, עליית ערך ההשכלה (בעקבות חוק חינוך חובה), מעבר
מחברה חקלאית כפרית לחברה עירונית בעלת מגוון אפשרויות תעסוקה.

בהצלחה!

מרחמי